

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin kaupunki pitää esityksen tavoitteita tartuntatautien torjunnan vahvistamisesta ja varautumisen kehittamisestä kannatettavina. Luonnoksessa tunnistetaan keskeisiä kehittämistarpeita, mutta sääntelyyn sisältyy useita kohtia, jotka voivat vaikeuttaa lain käytännön toimeenpanoa alueellisella tasolla.

Keskeisenä haasteena on vastuiden ja toimivallan osittainen epäselvyys eri viranomaisten välillä. Operatiivinen vastuu tartuntatautien torjunnasta on Helsingin kaupungilla ja hyvinvointialueilla, mutta ohjaus ja päätöksenteko voivat jakautua useille toimijoille, mikä voi hidastaa reagointia epidemiatilanteissa. Vastuun ja toimivallan tulee olla selkeästi yhteen sovitettuja. Toisaalta esityksen pykälissä korostuu kaupungin, hyvinvointialueiden ja muiden viranomaisten keskinäisen yhteistyön vaatimus tartuntatautien torjumiseksi, mikä osaltaan liudentaa reagoinnin mahdollisesta hitaudesta aiheutuvia ongelmia.

Lisäksi esityksessä asetetaan kaupungille ja hyvinvointialueille uusia ja laajenevia velvoitteita muun muassa varautumiseen, seurantaan ja raportointiin. Näiden velvoitteiden vaikutuksia kustannuksiin ja henkilöstötarpeeseen ei ole kaikilta osin arvioitu riittävästi. Rahoitusperiaatteen tulee toteutua ja uusille tehtäville on osoitettava täysimääräinen rahoitus. Tämän tavoitteen toteutumiseksi esityksen 93 §:ään sisältyvä viittaus hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin (617/2021) kaupungille ja hyvinvointialueille esitetyn lain nojalla järjestämästä toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion osallistumisesta erityisiin kustannuksiin esitetyn lain 94 §:ssä ei vaikuttaisi olevan rahoituksen riittävyyden osalta kattavaa.

Esitys lisää myös hallinnollista taakkaa. Raportointi- ja suunnittelovelvoitteiden kasvu voi vähentää resursseja varsinaisesta tartuntatautien torjuntatyöstä. Samalla näiden velvoitteiden kasvu aiheuttaa

osaltaan taloudellista painetta, eikä hallituksen esitystä voida tältäkin osin pitää täysin kustannusneutraalina. Sääntelyssä tulisi välttää päällekkäisyyksiä ja varmistaa, että velvoitteet tukevat operatiivista toimintaa.

Tiedonhallinnan osalta Helsinki kiinnittää huomiota siihen, että esitetyt velvoitteet edellyttävät toimivia ja yhteensopivia tietojärjestelmiä sekä sujuvaa tiedonvaihtoa viranomaisten välillä. Nykytilanteessa järjestelmien hajanaisuus ja tietosuojakysymykset voivat muodostaa esteitä tavoitteiden saavuttamiselle.

Varautumisvelvoitteet ovat laajoja ja osin tulkinnanvaraisia. On tärkeää, että velvoitteet ovat oikeasuhtaisia ja joustavia sekä huomioivat alueelliset erot. Helsinki ja pääkaupunkiseutu ovat kasvukeskittymiä ja hallinnollisia keskuksia, joille varautumisvelvoitteet ja tartuntatautien torjuntatyö aiheuttavat hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden välisten rajapintojen toimivuutta tulisi selkeyttää.

Yksilön oikeuksiin puuttuvien toimivaltuuksien osalta Helsinki korostaa selkeän sääntelyn ja riittävän tarkkarajaisuuden ohella riittävän oikeudellisen tuen merkitystä. Päätöksenteon tulee olla oikeusturvan kannalta kestävä, mutta samalla mahdollistaa nopea toiminta epidemiatilanteissa.

Esitystä tulisi jatkovalmistelussa täsmentää erityisesti vastuunjaon, rahoituksen, tiedonhallinnan sekä sääntelyn joustavuuden osalta, jotta lain tavoitteet voidaan saavuttaa tehokkaasti ja yhdenvertaisesti koko maassa. Esimerkiksi rokottamisen osalta mahdollisen yhteistyön vaatima koordinointi eri toimijoiden välillä ja sen vaatima työ tulee huomioida pohdittaessa työn jakautumista resurssien käytön näkökulmasta. Useampien toimijoiden osallistaminen tartuntatautien leviämisen ehkäisyyn tai hoitoon lisää tarvetta koulutukselle ja perehdyttämiselle. Tämä vastuu ei voi jäädä julkisen toimijan katettavaksi.

Pykäläkohtainen arviointi

2 § Soveltamisala

On hyvä, että Helsingin kaupungin vertautumisesta hyvinvointialueeseen mainitaan erikseen pykälässä, vaikka tästä on säädetty jo Uusimaa-laissa.

6 § Valtakunnallinen torjuntatyö

Helsinki kannattaa pykäläehdotusta ja erityisesti sen 2 momenttia, jossa säädettäisiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävistä ja roolista valtakunnallisessa tartuntatautien torjuntatyössä.

On tärkeää, että Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos toimii tartuntatautien kansallisena asiantuntijalaitoksena ja että sille turvataan laissa keskeinen asema tartuntatautityötä ohjaavana viranomaisena.

10 § Tartuntatautien torjunta muissa valtion viranomaisissa.

Ehdotus on kannatettava, koska tiedonkulku muun muassa varuskunnista hyvinvointialueille paranisi tilanteessa, jossa varuskunnassa uhkaa levitä tai leviää vakava epidemia. Tiedon kulun tehostuminen on tartuntatautien torjunnassa ensiarvoisen tärkeää, kun pyritään ehkäisemään ja rajoittamaan epidemian leviämistä.

11 § Tartuntatautien torjunnan asiantuntijaelimet

Pykälä on ehdotetussa muodossaan kannatettava. Valtioneuvoston asetuksen perusteella nimetyt Helsingin kaupungin ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmän kokoonpano on nykyisellään toimiva. Ryhmä konsultoi tarvittaessa HUS-yhtymän ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijoita, joten heidän nimeämiseensä ko. ryhmään ei ole tarvetta.

Asiantuntijaelimissä on mainittu hyvinvointialueen ja tarvittaessa HUS-yhtymän osallistuminen elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämistä varten perustetun selvitystyöryhmän toimintaan. Lisäys on tarpeellinen ja kannatettava.

24 § Epidemian selvittäminen ja tartunnan jäljitys

Pykälä on ehdotetussa muodossaan kannatettava ja vastuuta selkeyttävä. Hyvinvointialueilla (ml. Helsinki) on ensisijainen vastuu epidemioiden selvittämisestä alueellaan ja HUS-yhtymä vastaa epidemiaselvityksistä vain järjestämistä varten kuuluvissa tilanteissa.

25 § Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi

Tartuntatautiyksikön oikeudesta saada tietoja epidemioiden selvittämiseksi on voimassa olevassa lainsäädännössä merkittäviä puutteita. Joissain tilanteissa ja olosuhteissa selvitysten toteuttaminen on ollut lähes mahdotonta tiedonkulun ja tiedonsaantioikeuden puutteiden vuoksi. Tiedonsaantioikeudesta on tärkeää säätää riittävän kattavasti.

Esityksen perustelujen mukaan (s.93): "Reaaliaikainen tiedonsaanti mahdollistaisi ripeät toimenpiteet tartuntaketjujen katkaisemiseksi." Tällainen reaaliaikainen tiedonsaanti vaikuttaisi viittaavan jonkinlaiseen katseluyhteyteen tai muuhun sen kaltaiseen tapaan vaihtaa tietoja. Esityksessä ei kuitenkaan oteta kantaa tietojen sähköisen luovuttamisen reunaehtoihin (vrt. tiedonhallintalaki 22 § ja 23 §, asiakastietolaki 57 §). Esityksessä olisi perusteltua ottaa tähän kysymykseen kantaa, jos tarkoituksena on ollut reaaliaikainen tietojenvaihto laissa säädettyjen

tehtävien hoitamisen sujuvuuden varmistamiseksi. Voimassa olevan lain toimialarajaukset ovat sekä tarpeettomia, että haitallisia.

Pykäläehdotuksen 2 momentissa on erityisen tärkeä ja kannatettava lisäys, jonka mukaisesti momentissa mainituille viranomaisille säädettäisiin oikeus saada kaikilta alueensa julkisilta ja yksityisiltä toimijoilta epidemian havaitsemisen, syyn selvittämisen ja tartunnan jäljittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja tarpeelliset näytteet.

Tiedonsaantioikeutta koskevat tarkennukset ovat tarpeellisia ja kannatettavia myös veden ja elintarvikkeiden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisessä.

29 § Tartuntatauti-ilmoituksen sisältö

Helsinki kannattaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen nykyistä laajempaa mahdollisuutta täydentää tartuntatauti-ilmoituksen tietoja yhdistämällä niitä muista rekistereistä saataviin tietoihin (6 mom.). Tämä vähentäisi lääkärin tai hammaslääkärin tartuntatauti-ilmoituksen tekemiseen kuluva resurssia.

33 § Tartuntatauti-otosseurantarekisterit ja 35 § Asiakkaiden ja potilaiden suostumus otosseurannassa

Pykälässä esitetty hyvinvointialueiden velvoittaminen osallistumaan otosseurantaan sitoo merkittävästi resursseja, ja otosseurannan edellyttämä suostumusprosessi (35 §) lisää henkilöstöresurssien tarvetta.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen olisi osallistuttava nykyistä enemmän suostumusprosessiin hyvinvointialueille veloitteesta aiheutuvan kuormituksen vuoksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos voisi toteuttaa osallistumistaan muun muassa kehittämällä digitaalisesti annettavaa suostumusta. Otosseurannan kustannukset tulee korvata täysimääräisesti hyvinvointialueille.

39 § Tapauskohtaiset rekisterit

Helsinki kannattaa pykälän 2 momentin sanamuotoon tehtyä lisäystä ” .....tai viranomaisen oikeusturvan kannalta.”. Tämä lisäisi myös tapauskohtaiseen rekisteriin merkityn henkilön oikeusturvaa mahdollisissa valitus- ja kanteluprosesseissa.

40 § Tietojen luovuttaminen rekistereistä

Helsinki ehdottaa, että ehdotetun pykälän ensimmäistä momenttia täydennettäisiin siten, että hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymälle säädettäisiin oikeus luovuttaa tietoja toisilleen

tapauskohtaisista rekistereistä (39 §), siltä osin kuin se on välttämätöntä tartuntatautien torjuntatyöhön kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Tiedonsaantioikeuden laajentaminen edistäisi osaltaan tarttuvien tautien leviämisen rajoittamiseksi ja estämiseksi tehtävää työtä.

41 § Yhdyskuntien jätevesiseuranta

Jätevesinäytteiden tutkiminen ja kerääminen on tarpeellista, mutta niiden vastuutaho tulisi määritellä kunnan sijaan jäteveden puhdistuksesta vastaaville vesihuoltolaitoksille. Näytteet otetaan kuitenkin käytännössä jätevedenpuhdistamosta. Pääkaupunkiseudulla näytteet otetaan suoraan HSY:ltä.

5 luku Rokotukset

5 lukuun ehdotetut pykälät sisältävät lukuisia parannuksia voimassa olevaan sääntelyyn nähden. Rokotteiden kaltaisesti käytettyjen vasta-ainevalmisteiden sisällyttäminen rokotteen määritelmään selkeyttäisi nykytilannetta, jossa saman tartuntataudin ehkäisyyn voidaan samassa tarkoituksessa käyttää rokotetta tai vasta-ainetta (3 § 1 mom. 6 k.).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos arvioi vain rokotteita, joka on esityksessä määritelty lääkevalmisteeksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ei arvioi lääkkeitä. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen tekemään arvioon tiin on liittynyt edellä mainittu lainsäädännöllinen epäselvyys, joka on viivästännyt mm. RSV-immunisaation arviointia.

43 § Rokotustoiminta

On tärkeää, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja tukee asiantuntemuksellaan väestön terveyttä ja hyvinvointia ylläpitävää rokotustoimintaa. Tämän ohjauksen tulisi kattaa kaikki julkisen terveydenhuollon tehtäväksi kuuluva rokotustoiminta, myös muut tilanteet kuin ehdotetuissa 44–47 §:ssä ja 50 §:ssä mainitut tilanteet.

50 § Henkilön tartuntatautialttiuteen perustuva rokotus

Ehdotus selkeyttää henkilön tartuntatautialttiuteen perustuvaa rokottamista ja yhdenmukaistaa toimintaa hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymässä. Rokotusohjelman rokotteen käyttäminen ohjelman mukaisesti vähentää hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle aiheutuvia kustannuksia ja yhdenmukaistaa toimintaa hyvinvointialueiden välillä lisäten samalla kansalaisten yhdenvertaisuutta asuinpaikasta riippumatta.

On hyvä, että rokotusten aiheista pitää pykälän mukaisesti olla yksityiskohtaiset Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen antamat ohjeet.

52 § (nykyisen lain 48 §) Rokotussuoja asiakkaiden ja potilaiden suojaamiseksi

Helsinki kannattaa esitystä. Nykyisin käytössä olevat influenssarokotteet suojaavat ensisijaisesti rokotettavaa itseään vakavalta influenssalta. Asianmukaisesti rokotettukin voi saada tartunnan ja tartuttaa edelleen muita. Tämän takia ei ole perusteltua syytä edellyttää, että henkilöstön tulisi ottaa vuosittainen rokotussuoja influenssan varalta asiakas- ja potilasturvallisuuden vuoksi. Sen sijaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluntuottajalle tai sille palveluja tarjoavalle ehdotetun pykälän 2 momentissa asetettu velvollisuus rokotteen tarjoamiseen henkilöstölle on perusteltu ja kannatettava velvoite.

Voimassaoleva sääntely on ongelmallinen työnantajan näkökulmasta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulkinta voimassa olevasta säännöksestä asiakkaiden ja potilaiden suojaamiseksi työntekijöiltä vuosittain edellytettävällä influenssarokotuksella on säännöksen ongelmallisuuden vuoksi muuttunut huomattavasti lain voimassaoloaikana.

57 § Terveydentilan selvitys hengityselinten tuberkuloosista työtehtävää varten

On tärkeää, että tuberkuloosiselvitysten tekeminen kuuluu palvelua tuottavan tahon järjestämisvastuulle, kuten pykälässä esitetään. Tuberkuloosiselvitysten järjestämistä ei tule säätää hyvinvointialueiden tehtäväksi pl. esityksessä mainitut tilanteet.

Voimassa oleva tartuntatautilaki sisältää 55 §:ssään aineellisesti samansisältöisen varhaiskasvatusta koskevan vaatimuksen. Nyt ehdotetun tartuntatautilain 57 §:n sanoitusta on asian osalta hieman selkeytetty ja stilisoitu. Ehdotetun pykälän sisältö on kannatettavana. Tuberkuloosiselvityksen järjestämisvastuun selkeyttäminen esimerkiksi varhaiskasvatuksessa toimivien opiskelijoiden osalta on ehdotetussa lainsäädännössä ollut onnistunutta.

58 § Työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaolosta päättäminen

Helsinki vastustaa 3 momenttia siltä osin kuin momentissa säädettäisiin päätöksenteosta työstä tai tehtävästä poissaolosta muun kuin yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen epäilyn vuoksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäväksi ehdotettu mahdollisuus elintarviketyöntekijän työstä poissaolosta päättämiseen tulisi koskea vain yleisvaarallisia tartuntatauteja kuten esimerkiksi salmonellaa tai EHECiä. Muu kuin yleisvaarallinen tartuntatauti tässä yhteydessä tarkoittaisi mm. mitä tahansa vatsatautia (tavallisimmin noroviruksen aiheuttama).

Jos tartuntataudeista vastaava lääkäri (tai päivystysaikana päivystävä lääkäri) tekisi päätöksen työstä poissaolosta ehdotuksen mukaisessa tehtävässä toimivalle elintarviketyöntekijälle Helsingissä, jossa

elintarvikehuoneistoja on paljon, hallinnollinen taakka ja kustannukset kasvaisivat merkittävästi ilman vastaavaa lisähyötyä.

Nykyisen ohjeistuksen mukaan vatsatautia poteva elintarviketyöntekijä jää pois työstä tavallisena sairauspoissaolona ja voi palata työhönsä, kun viimeisestä oksentelusta/ripulista on kulunut vähintään 48 tuntia. Ehdotettu muutos lisäisi todennäköisesti myös laboratoriodiagnostiikan kustannuksia. Tavallinen ohimenevä vatsatauti ei edellytä näytteenottoa, mutta mikäli ehdotettu muutos hyväksyttäisiin lakiin, lisäisi se norovirusdiagnostiikkaa ja myös akuutisti sairastuneiden kulkemista näytteenottoon.

Ehdotetussa pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi em. lääkärille mahdollisuus päättää alle kouluikäisten lasten kanssa työskentelevän työstä poissaolosta myös tilanteessa, jossa henkilö olisi sairastunut tai hänen epäiltäisiin sairastuneen johonkin muuhun kuin yleisvaaralliseen tartuntatautiin. Helsinki kannattaa tätä ehdotusta.

Pykälän perusteluissa on todettu, että kyseinen toimivalta on tärkeä, sillä vaikka tauti ei olisikaan yleisvaarallinen, se voi silti olla esimerkiksi alle kouluikäisille lapsille hengenvaarallinen. Tästä syystä ehdotuksen mukaan on tärkeää, että tällaiseen tartuntatautiin sairastunut henkilö ei työskentelisi alle kouluikäisten läheisyydessä. Ehdotetun tartuntatautilain 58 § vastaa aineelliselta sisällöltään jo voimassa olevan tartuntatautilain 57 §:ää. Pykälään tehdyt stilistiset päivitykset ja muutokset ovat perusteltuja.

61 § Kollektiivinen karanteeni

Helsinki vastustaa ehdotusta pykälässä esitetyn sisältöisenä ja ehdottaa pykälään merkittäviä muutoksia. Ehdotus kollektiivisesta karanteenista on perusoikeudellisesti ongelmallinen. Pykälä mahdollistaisi laajan toimivallan käytön kevein ja epävarmoin perustein. Ehdotuksen mukaan kollektiivinen karanteeni voitaisiin asettaa jo ennen kuin taudinaiheuttaja on tunnistettu, mikä tarkoittaa, että satojen ihmisten vapautta voitaisiin rajoittaa tilanteessa, jossa toimenpiteen lääketieteellinen perusta on epäselvä.

On ongelmallista, että kiireellisessä tapauksessa pykälä antaisi laajan toimivallan muulle julkisessa terveydenhuollossa toimivalle laillistetulle lääkärille, jolta ei edellytettäisi virkasuhdetta tai vaadittaisi tartuntatautien asiantuntemusta. Pykälä ei edellyttäisi julkisessa terveydenhuollossa toimivaa laillistettua lääkäriä konsultoimaan päivistysaikana käytettävissä olevia infektioepidemiologian asiantuntijoita ennen päätöksen tekemistä. Konsultointi olisi mahdollista, sillä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on kuitenkin aina tavoitettavissa IHR-säännösten mukainen päivistäjä, jolla on yhteys HUS-yhtymän infektiopäivistäjään.

Ehdotuksen sisältöisenä pykälään sisältyy riski, että lain sallima toimivalta ylitetään tavalla, johon voi liittyä tahatonta tai jopa tahalliseksi tulkittavaa harkintavallan väärinkäyttöä. Tämä voi johtua siitä syystä, että 1) lääketieteelliset perusteet ovat tulkinnanvaraisia ja epävarmoja, 2) päätöksentekijältä ei edellytetä tartuntatautien erityisasiantuntemusta ja 3) oikeudellinen kontrolli on vain jälkikäteistä.

Näistä muodostuu yhdistelmä, joka voi johtaa toimivallan ylimitoitettuun käyttöön – esimerkiksi tilanteessa, jossa lääkäri soveltaa säännöstä varovaisuusperiaatteella ilman riittävää epidemiologista näyttöä. Pykälä voi antaa myös työkalun tarkoituksiin, jotka eivät palaudu tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseen.

Tartuntataudeista vastaavalle lääkärille pykäläehdotuksen 4 momentissa asetettu velvoite tehdä viipymättä päätös karanteenin lopettamisesta on kuormittava. Jos karanteeni koskee laajaa joukkoa, johon kuuluvien altistumista pitäisi tosiasiallisesti arvioida viipymättä yksilöllisesti, vaadittu työmäärä voi muodostua erittäin suureksi.

Helsinki ehdottaa, että kollektiivisen karanteenin säätämistä arvioidaan perusteellisesti perustuslakivaliokunnassa, mahdollisuus antaa kollektiivinen karanteenipäätös poistetaan muulta kuin virkasuhteiselta hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäriltä ja jos päätöksen tekee muu virkasuhteinen lääkäri kuin tartuntataudeista vastaava lääkäri, hänen on ennen päätöksen tekoa konsultoitava käytettävissä olevia infektioepidemiologian asiantuntijoita (THL/HUS/muut yliopistolliset sairaalat).

60 § Karanteeni ja 63 § Eristäminen

Muun kuin tartuntataudeista vastaavan lääkärin oikeutta tehdä kiireellisiä päätöksiä eristämisestä ja karanteenista korostetaan nykyistä lakia voimakkaammin. Voimassa olevassa laissa olevan erillisen pykälän perusteella muu virkasuhteinen lääkäri voi tehdä päätöksen kolmen vuorokauden ajaksi.

Jos kyseessä on laaja epidemia/prepandeeminen tilanne, nämä päätökset, joiden perustetta tartuntataudeista vastaavan lääkärin on viipymättä arvioitava voivat olla ongelmallisia. Päätösten tulee pysyä alueen yhteensovittavan tartuntataudeista vastaavan lääkärin linjausten mukaisena, eikä tartuntataudeista vastaavan lääkärin resurssia pidä sitoa muun julkisessa terveydenhuollossa toimivan laillistetun lääkärin tekemien päätösten arviointiin, sillä se voi vaarantaa merkittävästi niukan asiantuntijaresurssin ohjautumiseen liiaksi hallinnollisiin prosesseihin.

Näissä tilanteissa olisi perusteltua nimetä lukumääräisesti lisää tartuntataudeista vastaavia lääkäreitä, jotka toimisivat toimintaa yhteensovittavan tartuntataudeista vastaavan lääkärin suorassa ohjeistuksessa. Tartuntatautiyksikössä työskentelevillä muilla ammattihenkilöillä pitäisi olla mahdollisuus antaa ensitieto eristämisestä tai karanteenista, silloin kun se on toimintaa

yhteensovittavan tartuntataudeista vastaavan lääkärin työnjohdollisen ohjeen mukaista. Alueen epidemiatilanne ja siten myös ohjeet voivat muuttua nopeasti.

Alueen julkisen terveydenhuollon kaikkien lääkäreiden sitouttaminen ajantasaiseen ohjeeseen on vaikeaa. Epäjohdonmukaiset päätökset voivat vähentää kansalaisten luottamusta toimintaan ja pahimmillaan johtaa päätösten noudattamatta jättämiseen. Käytännössä karanteeni- ja eristämispäätösten noudattamista ei voida valvoa kuin sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksissa. Muissa tapauksissa toiminta perustuu luottamukseen.

67 § Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana

Pykälän 2 momentti olisi perusteltua selvyiden vuoksi jakaa kahteen osaan siten, että kyseisessä momentissa ”Jos karanteeni- tai eristämispäätös tehdään henkilön tahdosta riippumatta, ...” sanoilla alkava osa siirrettäisiin pykälän 3 momentiksi ja pykälän 3 momentti siirrettäisiin 4 momentiksi.

Esitetyn pykälän 3 momentin virkettä voitaisiin täydentää lisäämällä sen loppuun ”, sekä riittävä henkilöstö.”

68 § Vierailuoikeus karanteenin ja eristämisen aikana

Pykälän sanamuotoon voisi tehdä seuraavan säännöstä täsmentävän ja sen tarkkarajaisuutta lisäävän täydennyksen lisäämällä lauseeseen sana ”henkilön” “.....ulkopuolisia henkilöitä, jos se on henkilön yksilölliset seikat huomioiden.....”.

70 § Hygieniatoimenpiteet epidemian leviämisen ehkäisemiseksi

Pykälä on sisällöltään ja perusteluiltaan kannatettava. Pykälän mukaiset hygienian tehostamisvelvoitteet ovat varsin helposti toimeenpantavissa ja monessa toiminnassa käsien puhdistamismahdollisuus ja käsidesinfektioaine ovat saatavilla tavanomaisesti ilman viranomaisen määräystä asiassa.

72 § Määräys hygieniatoimien tehostamisesta

Pykälä on aineelliselta sisällöltään kannatettava. Pykälän sanamuotoa tulisi selkeyttää, jotta sanavalinnat huomioivat paremmin myös kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palvelut sekä toiminnan.

74 § Tilojen puhdistus

Pykälän sanamuodosta tai sen yksityiskohtaisista perusteluista ei käy ilmi, mitä tiloja tartuntataudeista vastaavan lääkärin määräys tilojen puhdistuksista koskee. Pykälään voisi lisätä viittauksen 70 §:ään.

75 § Tilojen käytön tai toiminnan väliaikainen rajoittaminen ja 76 § Tilojen käytön tai toiminnan väliaikainen kieltäminen

Ehdotetun tartuntatautilain perusteluissa todetaan nimenomaisesti, että ehdotettu sääntely mahdollistaisi sen, että myös opetukseen käytettäviin tiloihin voitaisiin kohdistaa rajoitustoimia ja niiden käyttö voitaisiin myös kieltää väliaikaisesti. Ehdotuksen mukaan tämä tarkoittaisi käytännössä etäopetukseen siirtymistä.

Helsinki pitää esitettyä uutta sääntelyä sisällöltään kannatettavana. Ehdotettua sääntelyä koskevissa perusteluissa on asianmukaisesti huomioitu Covid-19-pandemian kokemukset, opit ja tutkimustieto etäopetuksesta sekä sen haitoista ja hyödyistä. Perusteluissa on asianmukaisesti korostettu, että etäopetustilanteeseen tulisi ryhtyä vain silloin, kun se olisi välttämätöntä ihmisten terveyden ja hengen sekä välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen riittävyyden turvaamiseksi, eikä muilla toimilla olisi enää mahdollista riittävällä tavalla ehkäistä tartuntataudin leviämistä.

Vaikka koulujen tilojen käyttöä rajoitettaisiin tai tilojen käyttö kiellettäisiin tartuntatautilain nojalla, nykyinen kasvatuksen ja koulutuksen substanssilainsäädäntö ei tunne eikä mahdollista etäopetusta esi- ja perusopetuksen osalta. Toisen asteen osalta etäopetus on mahdollista normaalioloissa. Etäopetuksesta onkin esimerkiksi Covid-19-pandemian aikana säädetty perusopetuslain määräaikaisten muutoksien.

On tärkeää, että tartuntatautilain muutosten lisäksi etäopetus mahdollistetaan (tiettyjen edellytysten vallitessa) myös suoraan perusopetuslain tasolla, sillä pelkästään nyt ehdotettu tartuntatautilain muutos koskien tilojen käytön rajoittamista ja kieltämistä ei oikeuta kasvatuksen ja koulutuksen palveluiden järjestäjää järjestämään esiopetusta tai perusopetusta etäopetuksena.

Varhaiskasvatuksen asemaa ja toteuttamista tulisi pohtia myös tilanteissa, joissa tartuntatautilain nojalla päiväkotien tilojen käyttöä rajoitetaan tai tilapäisesti kielletään. On jossain määrin epäselvää, miten subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta tulee toteuttaa, jos päiväkotitilojen käyttöä rajoitetaan tai käyttö kielletään. Pykälissä käytetty terminologia on oppilaitosten ja päiväkotien osalta tulkinnanvaraista.

78 § Vierailujen kieltäminen sosiaali- tai terveydenhuollon palvelu- tai toimintayksiköissä

Helsinki kannattaa pykälässä ehdotetun mukaisesti vierailujen kieltämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- tai toimintayksiköissä ja poikkeuksen tekemistä vierailukieltoon kuten pykälässä on esitetty.

84 § Tiloja ja toimintaa koskevien torjuntatoimien valvonta

Esityksen mukaan hyvinvointialue, HUS-yhtymä, kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan elintarvikevalvontaviranomainen, Ruokavirasto, sekä Lupa- ja valvontavirasto valvovat 70, 72, 74-78 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten sekä niitä koskevien päätösten noudattamista.

Liikenne- ja viestintävirasto ja kunnan terveydensuojeluviranomainen valvovat 71 ja 73 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten sekä niitä koskevien päätösten noudattamista.

Kunnan elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaiset valvoivat Covid19- pandemian aikana tartuntatautilain mukaan annettujen määräysten noudattamista. Tällöin merkittävä osa elintarvike- ja terveydensuojelun valvontakohteista oli suljettu tai niiden toimintaa oli rajoitettu, joten ylimääräisen valvontatehtävän toteuttaminen oli mahdollista.

Elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaiselle ehdotetut valvontatehtävät ovat varsin laajoja sovellettavine pakkokeinoineen ja koskevat hygienian ja puhtauden valvonnan lisäksi esimerkiksi tilojen käytön rajoitusten valvontaa. Lisäksi terveydensuojeluviranomaiselle on ehdotettu tehtäviä henkilöliikenteen liikennevälineiden valvonnan osalta. Helsinki esittää, että kunnan elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaisen valvontavelvoite kohdistettaisiin vain 70 ja 72 §:n mukaisten velvoitteiden valvontaan.

Tartuntatautilain valvontatehtävien ei tulisi heikentää elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan toteuttamista. Koska pandemiat ja vakavat häiriötilanteet voivat olla luonteeltaan erilaisia, valvontatehtävä voisi tulla sovellettavaksi myös tilanteessa, jossa elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaisen omat tehtävät eivät ole merkittävästi vähentyneet.

Ehdotettuja tehtäviä tulisi rajata ensisijaisesti hygieniatoimenpiteiden ja puhdistuksen valvontaan kohteissa, jotka muutoinkin ovat elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisten vaatimusten piirissä. Jos elintarvike- ja terveydensuojeluvalvontaa olisi tarpeen vähentää tartuntatautilain mukaisten tehtävien vuoksi, tulisi Lupa- ja valvontaviraston ja Ruokaviraston ottaa asia huomioon valvonnan resursointiin vaikuttavissa ohjeissa kuten kohteiden riskiluokituksessa ja tarkastustiheydessä.

97 § Tartuntatautipäiväraha

Helsinki kannattaa pykälässä ehdotettuja muutoksia ansionmenetyksen korvaamisesta siten, että henkilölle myönnetään tartuntatautipäivärahaa.

Ihatsu Jan
Helsingin kaupunki - Kaupunginhallitus